

เชื่อนกับควมทนทนบรณ ของ สงนน้ำโขง

Uรธาองค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งในไทยและจากต่างประเทศ ได้ร่วมกันประกาศจัดตั้งเป็นพันธมิตรเพื่อปกป้องแม่น้ำโขง หรือ Save the Mekong Coalition ขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงกลางเดือนมีนาคมนี้ ภายใต้เป้าหมายเพื่อต่อต้านคัดค้านทุกโครงการเชื่อนที่จะสร้างขึ้นบนแนวแม่น้ำโขง

ด้วยเหตุผลที่ว่า "...เชื่อนบนแม่น้ำโขงจะทำลายระบบนิเวศน์ธรรมชาติ ปิดกั้นเส้นทางอพยพหลักของปลา ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางอาหาร และเศรษฐกิจของประชาชนในภูมิภาค..." ทั้งนี้ ปัจจุบันเชื่อนบนแนวแม่น้ำโขงได้ก่อสร้างเสร็จ และใช้ประโยชน์ทั้งในการผลิตกระแสไฟฟ้า และเพื่อตอบสนองน้ำให้กับพื้นที่การเกษตรในเขตมณฑลยูนนานในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีนแล้วจำนวน 3 โครงการด้วยกัน จากแผนการที่ทางการจีนจะก่อสร้างให้ได้ไม่น้อยกว่า 8 โครงการ

ส่วนในเขตประเทศลาว ไทย และกัมพูชา ก็มีแผนการที่จะก่อสร้างเชื่อนบนแม่น้ำโขงรวมกันอีกถึง 11 โครงการ โดยแบ่งเป็น 7 โครงการในเขตลาว กับ 2 โครงการในเขตติดต่อชายแดนแม่น้ำโขงระหว่างลาวกับไทย และอีก 2 โครงการในเขตกัมพูชา

แต่ที่ถือว่ามีควมคืบหน้ามากกว่าประเทศอื่นก็เห็นจะเป็น โครงการในเขตประเทศจีน เนื่องจากรัฐบาลจีนไม่ได้เป็นสมาชิกในคณะกรรมการแม่น้ำโขงหรือที่เรียกว่า Mekong River Commission (MRC) จึงไม่มีข้อผูกมัดที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยการใช้น้ำ เหมือนกับประเทศลาว ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งหมายความว่าจีนสามารถที่จะตัดสินใจสร้างเชื่อนบนแนวแม่น้ำโขงได้อย่างอิสระนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม สำหรับในสายตาขององค์การอนุรักษ์ ที่เป็นส่วนหนึ่งในพันธมิตรเพื่อปกป้องแม่น้ำโขง อย่างเช่น โครงการฟื้นฟูนิเวศน์ในภูมิภาคแม่น้ำโขง หรือ Towards Ecological Recovery and Regional Alliance (TERRA) ก็มองว่า การมีอยู่ของ MRC และข้อตกลงว่าด้วยการใช้น้ำ แทบจะไม่มีควมหมายเลย เพราะว่า MRC ไม่ได้

แสดงบทบาทใดๆ ในอันที่จะปกป้องแม่น้ำโขง ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือเพื่อการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน ที่มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่ปี 1995 เป็นต้นมา

หากแต่เหตุการณ์กลับดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้าม เมื่อ MRC ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม Regional Multi-Stakeholder Consultation on the MRC Hydropower Programme ที่นครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 25-27 กันยายน 2008 ที่ผ่านมา และที่ประชุมได้มีมติตกลงให้เดินหน้าการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการก่อสร้างเชื่อนบนแนวแม่น้ำโขงตอนล่าง ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ บรรดานักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการหลายสิบชีวิต ได้พากันยื่นหนังสือคัดค้านการสร้างเชื่อน และได้ชี้ให้ MRC เห็นถึงผลเสียหายจากการที่จะมีการก่อสร้างเชื่อนบนแนวแม่น้ำโขงมาแล้ว

โดยกลุ่มนักวิทยาศาสตร์และนักวิชาการได้ยกตัวอย่างกรณีของโครงการเชื่อนตอนสะโฮงในเขตสีพันดอน ในแขวงจำปาสัก ทางภาคใต้ของลาว ที่จะส่งผลเสียอย่างกว้างขวางทั้งต่อการประมง และวิถีชีวิตชุมชนที่พึ่งพิงการหาปลาในแม่น้ำโขง เพราะสถานที่ก่อสร้างเชื่อนตอนสะโฮงนั้น เป็นเส้นทางอพยพที่สำคัญของปลาในแม่น้ำโขง ซึ่งถือเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลกก็ว่าได้

ยิ่งไปกว่านั้น พันธมิตรเพื่อปกป้องแม่น้ำโขง ยังได้ชี้ให้เห็นถึงพิษภัยที่จะติดตามมาจากการก่อสร้างเชื่อนซาบอ และเชื่อนสติงเตร็งบนสายแม่น้ำโขงในเขตภาคเหนือของกัมพูชา ที่ต่อเนื่องจากโครงการเชื่อนตอนสะโฮงในเขตภาคใต้ของลาวอีกด้วย เนื่องจากเชื่อนในภาคเหนือของกัมพูชาทั้งสองโครงการนี้จะปิดกั้นเส้นทางอพยพที่สำคัญอย่างยิ่งของปลาที่อพยพขึ้น-ลงระหว่างแม่น้ำโขงสายหลักกับทะเลสาบใหญ่ หรือ Tonle Sap ในเขมร ซึ่งเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำโขง และสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในโลกอีกด้วย

เนื่องจากการประมงในทะเลสาบ หรือ Tonle Sap ของเขมรแห่งนี้ ในแต่ละปีจะมีปริมาณปลาที่จับได้เกินกว่า 16 ล้านตัน หรือ

คิดเป็นมูลค่ามากถึง 12% ของยอดผลผลิตมวลรวมภายใน หรือ GDP ของกัมพูชาในแต่ละปีเลยทีเดียว และถ้าหากจะคิดจากปริมาณปลาน้ำจืดที่จับได้ทั้งหมดในตลอดแนวแม่น้ำโขงสายนี้ ก็สามารถกล่าวได้ว่า คิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจไม่น้อยกว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ส่วนผลผลิตทางการเกษตรเช่นข้าวนั้น ก็สามารถหล่อเลี้ยงชีวิตชาวโลกได้มากกว่า 300 ล้านคนเลยทีเดียว ซึ่งรวมถึงประชาชนกว่า 60 ล้านคนที่ดำรงชีพอยู่กับแม่น้ำโขงสายนี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม สำหรับในสายตาของบรรดาวิศวกรนักสร้างเชื่อนแล้ว ก็มองว่าการป้องกันปัญหาดังกล่าวนี้ สามารถทำได้ด้วยการสร้างบันไดปลาโจน เพื่อเป็นการเปิดทางให้ปลาสามารถอพยพขึ้น-ลงโดยผ่านเชื่อนได้อยู่แล้ว แต่ปัญหาในเวลานี้ก็มีอยู่อย่างคงไม่มีการศึกษาวิจัยใดเลยในโลกนี้ ที่สามารถชี้ชัดได้ว่าการสร้างบันไดปลาโจนดังกล่าวนี้ เป็นมาตรการที่สัมฤทธิ์ผลจริง ๆ เพราะประจักษ์พยานอย่างหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นในเวลานี้ก็คือ กรณีของเชื่อนปากมูนที่อุบลราชธานี ซึ่งอาชีพประมงได้ถูกทำลายไปอย่างสิ้นเชิงทั้งๆ ที่เชื่อนก็มีบันไดปลาโจนที่ว่ามีด้วยเช่นกัน

ส่วนในด้านของทางการลาวที่ได้อนุญาตให้บริษัทต่างชาติ ทั้งจากไทยและต่างประเทศ เพื่อให้ดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ของการก่อสร้างเชื่อนบนแนวแม่น้ำโขงถึง 7 โครงการ และอีก 2 โครงการที่อยู่ในเขตติดต่อชายแดนในแนวแม่น้ำโขงกับไทยด้วยนั้น ก็ได้แถลงยืนยันว่า การอนุญาตดังกล่าวไม่ใช่การอนุมัติให้ก่อสร้างเชื่อนแต่อย่างใด หากแต่เป็นความพยายามที่จะรู้ให้ได้ว่าทั้ง 9 โครงการ มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจหรือไม่ และจะสามารถป้องกันปัญหาผลกระทบต่อสังคมและสภาพแวดล้อมธรรมชาติได้อย่างไรหรือไม่

ทั้งนี้ โชปะเลิด พมสุพา รองหัวหน้ากรมส่งเสริมและพัฒนาพลังงานของลาว ได้ให้การชี้แจงต่อกรณีเดียวกันเมื่อไม่นานมานี้ว่า "...ถ้าหากผลการศึกษาพบว่า มันจะส่งผลกระทบต่อด้านลบมากกว่าด้านบวก และก็ถูกหักท้วงจากประเทศภาคีใน MRC ด้วยกับ

ทางการลาวก็ไม่สามารถที่จะตั้งต้นที่จะก่อสร้างเขื่อนให้ได้อยู่แล้ว แต่ถ้าหากว่าผลการศึกษาพบว่ามันคุ้มค่าอย่างยิ่ง และก็ยังสามารถที่จะใช้วิทยาการสมัยใหม่เพื่อป้องกันปัญหาผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยแล้ว ก็ไม่มีเหตุผลใดที่รัฐบาลลาวจะไม่ตัดสินใจสร้างเขื่อนนั้น ๆ..."

โดยรัฐบาลลาวได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาด้านพลังงานอย่างชัดเจนว่า จะมุ่งไปสู่การเป็นหม้อไฟ (Battery) หรือผู้ส่งออกพลังงานไฟฟ้ารายใหญ่ในอาเซียนให้ได้ในอนาคต และการที่จะทำให้สามารถก้าวไปสู่เป้าหมายดังกล่าวนี้ได้ได้อย่างแท้จริง รัฐบาลลาวก็ได้กำหนดแผนการที่จะส่งเสริมให้บริษัทจากต่างชาติเข้าไปลงทุนเพื่อสร้างเขื่อนในลาวให้ได้มากกว่า 60 โครงการในทั่วประเทศ (ไม่นับรวมโครงการเขื่อนบนแนวแม่น้ำโขง) และที่ผ่านมารัฐบาลลาวก็ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ หรือ MOU ร่วมกับบริษัทต่างชาติไปแล้วถึง 40 กว่าโครงการ

ส่วนสาเหตุที่ทำให้รัฐบาลลาวได้ตั้งเป้าหมายที่จะก้าวไปสู่การเป็นหม้อไฟให้ได้ดังกล่าวนี้ ก็เป็นเพราะเชื่อว่า เขื่อนจะเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญที่จะมีส่วนช่วยทำให้ลาวหลุดพ้นจากสภาพด้อยพัฒนาได้อย่างแท้จริงภายในปี 2020 นั้นเอง

เพราะฉะนั้น เมื่อมาถึงจุดนี้ ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขงสายนี้มันไม่ได้สร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศชาติและประชาชนลาวเลยสำหรับในสายตาของรัฐบาลลาว หากแต่ประชากรส่วนใหญ่หรือเกินกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนประชากรลาวทั้งหมด ยังคงมีรายได้เฉลี่ยไม่ถึง 2 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อวัน ส่วนในด้านของฝ่ายที่ต่อต้านการสร้างเขื่อนบนแนวแม่น้ำโขงนั้น ก็ยังไม่มีแนวทางหรือนำเสนอทางออกให้กับความยากจนเหล่านี้เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ การโต้แย้งระหว่างฝ่ายที่ต้องการจะสร้างเขื่อนกับฝ่ายที่ต่อต้านเขื่อนก็จะยังคงเป็นอยู่เช่นนี้ต่อไป แต่ที่แน่ๆ การตัดสินใจสร้างเขื่อนในทุกๆ โครงการสำหรับในประเทศกำลังพัฒนาและด้อยพัฒนานั้นต่างก็ล้วนแล้วแต่มาจากกลุ่มผู้กุมอำนาจในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น!!! ■